

Daar de vroedschap evenwel niet over een Oranjevlag beschikte, werd besloten de in het bezit van de heer Splendel zijnde vlag oranje te laten verven.

Op 19 september werden de heren Van Dam, Harvick en de Ruever wederom als Raden in de Vroedschap toegelaten. In de late herfst van 1787 deed de vrouw van schipper Tymen Blom haar beklag bij de vroedschap. Aan haar huis waren baldadigheden gepleegd; onder andere waren bij haar de ruiten ingegooid. Een streng onderzoek zou worden ingesteld, doch op 24 oktober deden zich bij drie andere ingezetenen soortgelijke wandaden voor.

In een op zondag 2 maart 1788 gehouden speciale zitting besloot de vroedschap om vrijdag 8 maart tot nationale feestdag te maken. De burgers kregen toestemming hun huizen zowel binnen als buiten te illumineren en wel van 's avonds acht uur tot 's nachts twaalf uur om daardoor hun ware vreugde te betonen. Het branden van pektonnen, het schieten met snap en het afsteken van vuurwerk werd echter ten strengste verboden. Op woensdag 18 maart stelde de vroedschap een dank-, vast- en bededag vast, die gehouden zou worden in de Grote kerk.

Een tijdvak van politieke rust was weer aangebroken.

A. C. HELLEMA

HET FORT AAN DE BUURSTEEG TE VEENENDAAL

*De strijd is zoet aan 't hart bij oogenblikken
maar vele teed're dingen doet hij lijden;
hij vraagt niet wat wij minnen, wat wij mijden
en komt in vormen die ons soms verschrikken.*

Aan deze woorden van Henriëtte Roland Holst, die weliswaar zinspeelden op de sociale en politieke strijd, moet ik denken bij de strijd om het behoud van het fort aan de Buursteeg te Veenendaal. De wens dat deze strijd voor dergelijke vormen gevrijwaard moge blijven, mag mij niet weerhouden in dit blad enige openhartige dingen te zeggen.

Wat wij vreesden, is geschied: het domeinterrein waarin het noordelijk deel van het fort ligt, is in beginsel vrijgegeven voor recreatieve doeleinden. Het is onbegrijpelijk dat de inspectie der domeinen hiertoe overging. Haar betoog, vervat in een brief aan mij van 13 februari j.l., dat geen algemene belangen worden geschaad, heeft mij niet kunnen overtuigen. Het is vaak raar gesteld met het hantieren van het begrip algemeen welzijn. In de rijswijkse raad bv. waren onlangs enige fracties van gevoelen, dat het uit een oogpunt van het algemeen belang *niet* gewenst was het Ilsy-vliegfeest tegen te gaan, hoewel het steeds méér riskant wordt.

Noordelijke wal van het fort aan de Buursteeg

Ook de ontwerper van het plan het fort tot recreatieterrein in te richten, de heer Wassink te Veenendaal, zegt het algemeen welzijn te dienen. Ik wil de lezer niet vermoeien met de uitkomsten en toepassingen van een wijsgerige gemeenschapsleer, het lijkt voldoende te wijzen op een rangorde in de zaken door het algemeen welzijn vereist. Het stichten van scholen bijvoorbeeld praevaleert boven het plaatsen van urinoirs! De noodzaak recreatieterreinen aan te leggen is van lagere waarde dan het behoud van hetgeen schoon, onvervangbaar, karakteristiek, merkwaardig of historisch is.

Het lijkt wel of het algemeen welzijn een vrijbrief is voor het dempen van grachten, singels, moerassen en vennen, het slopen van wallen, bolwerken en stadspoorten, het slechten van molens, het openbreken van oude steden, het normaliseren van beken, de afschuwelijke lintbebouwing, ja, tot het voeren van oorlog en het gebruik van de atoombom toe.

De slaperdijk wilde men afgraven, het moeras De Hel dempen met het huisvuil van Veenendaal. De bomen langs de Elsterstraatweg sneuvelden, de Cuneraweg werd aangepast aan het verkeer, alles uit naam van het algemeen welzijn. Hoe meer zulke dingen geschieden, hoe onbewoonbaarder wordt ons lieve landje. . . .

Wat met het batterijdeel thans gebeurt, is een symptoom van onze tijd, die de goden nut en getal aanbidt, een teken aan de wand, een signaal tot ontwaken. Het is beangstigend in het juist verschenen jaarverslag van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten

te lezen, hoe zelfs de laatste stukken natuur- en landschapsschoon bedreigd worden. Zo lopen een viertal „echte” heidevelden serieus gevaar ontgonnen te worden. Veel moois ook gaat verloren door de ruilverkaveling. De aanleg van nieuwe wegen eist eveneens tol, bijvoorbeeld het dal van de Heelsummerbeek, de meenten en het Bos van Bredius bij Naarden, het Wasmeer bij Hilversum, de duinen bij Wassenaar.

Nieuwe vijanden staan op: de onkruidbestrijdingsmiddelen voor het schoonmaken van waterlopen, een onvermoede bedreiging van de flora. Door het gebruik van chemische middelen hebben onze weilanden reeds veel van hun vroegere bloemenrijkdom verloren. Ook inzaaien van kunstmest lijkt de plantengroei te schaden. Vergiftigd graan veroorzaakte de dood van duizenden vogels....

Gaat dit zo door, dan hebben wij eerlang een prachtig wegennet, mooie natuurbaden, drukke recreatieoorden enzovoort, maar... geen ongerept stukje natuur, geen historisch plekje meer, hetgeen komende geslachten ons zullen verwijten. Als wij echter op de bres staan voor het behoud van natuurmonumenten en historische objecten, dienen wij een groot en veelzijdig maatschappelijk belang, waarvoor volgende generaties ons zullen danken.

Al te zeer wordt het streven van de vrienden van natuurschoon en geschiedenis nog gezien als Don-Quichotterie. Het gevoel voor deze zaken is bij ons, Nederlanders, maar matig ontwikkeld en dat, ondanks het pionierswerk van mannen als Jac. P. Thijsse en E. Heimans. Wie herinnert zich niet hun fraaie Verkade-albums. Kunst en handel werkten samen om de huiskamer een hele reeks albums vol aquarelreproducties van ons landschap en onze monumenten te bezorgen. Wijlen prof. Gerard Brom erkende volmondig in zijn „Hollandse schilders en schrijvers in de vorige eeuw: "Deze reclame onderstelt een algemene zuivering van de smaak, waartoe de schrijvers met hun fijn natuurgevoel ongemerkt bijgedragen hebben." En toch gebeuren thans dingen als met genoemd fort.

Hiervoor noemde ik de houding van Domeinen onbegrijpelijk. Het advies werd echter gegeven door Staatsbosbeheer. Niet alleen stelt dit laatste zich bij de beoordeling van een terrein op een extreem standpunt: een mos-, kruiden- en boomlaag, een zeldzame flora en fauna is de norm, maar het vergat vóór het uitspreken van het fiat, advies te vragen aan de Stichting Menno van Coehoorn en Het Utrechts Landschap, respectievelijk over het historische en landschappelijk aspect van het fort. Genoemde stichting stelt zich ten doel de instandhouding te bevorderen van oude, buiten militair gebruik gestelde vestingwerken in Nederland, als gedenktekenen van geschiedenis en kunst en als natuurmonumenten en zodoende bij te dragen tot het bewaren van zinrijke overblijfselen en eerbiedwaardige tradities uit ons nationaal verleden en tevens in het nederlandse volk de zin voor kunst- en natuurschoon te ontwikkelen en te bevorderen.

Het lijkt mij een eigenaardige toestand als uitsluitend Staatsbosbeheer als adviseur optreedt. De norm die het aanlegt is veel te hoog. Op het fort komt de zeer zeldzame maanvaren met zijn fraaie pluim van sporendoosjes voor. Voorts de keverorchis, een orchidee dus, met groen-geel-rode bloemtros. Ook de gagel, een heester met katjes, waarvan de bloemen, takken en blaren bezet zijn met gele of rode kliertjes, die een sterk aromatisch geurende stof afscheiden. Onder de vele vogels is de grauwe klauwier nu juist geen alledaagse verschijning. Naast het gewone waterhoentje is hier ook een veel kleinere soort gesignaleerd. Maar desondanks adviseert Staatsbosbeheer het terrein vrij te geven. . . .

Men heeft de opmerking gemaakt dat maar weinigen tot dusverre van het natuurschoon ter plaatse genoten, in tegenstelling met de velen die men op een recreatieterrein verwacht. Is dit argument steekhoudend? Het *aantal* mensen dat geniet van natuurschoon of cultuurgoederen, is niet het belangrijkste. Het onderwijs, de pers, de radio, de televisie hebben hier een taak de ogen te openen. Maar het aantal blijft ondergeschikt. Een park of plantsoen wordt ook niet door duizenden wandelaars bezocht. Gelukkig maar! En de musea kennen gewoonlijk evenmin drommen bezoekers. Moeten wij daarom de parken en plantsoenen maar bestemmen voor de aanleg van wijken met flats? En de musea voor huizen ten behoeve van woningzoekenden? En de materie der kunstwerken, immers maar door weinigen bewonderd, voor „nuttiger” doeleinden, zoals in de vorige eeuw de drentse boeren de keien der imposante hunnebedden kapotsloegen om het puin te doen dienen voor dijken- en wegebouw?

Tenslotte is het begrijpelijk, dat een gemeentebestuur enthousiast is over het plan-Wassink. Maar stelt het zich niet te spoedig tevreden met een bord linzensoep, terwijl het het teloorgaan van het eerstgeboorterecht, het bezit van een onvervangbaar krijgsgeschiedkundig monument, nauwelijks bemerkt?

Veenendaal, april 1962.

D. PHILIPS

Naschrift. De correspondent van Menno van Coehoorn, ir. J. D. M. Bardet deelde mij welwillend mee, dat Domeinen met de oorspronkelijke opzet niet accoord gaan. Een vereenvoudigd plan is opgemaakt door een consulent van de afdeling recreatie van Staatsbosbeheer, waarbij alleen rustige recreatie wordt toegestaan. Zal het plan doorgaan?

KLEINE MEDEDELING

SIMAROVA

Ter vergadering van de Van de Pollstichting te Zeist heeft de burgemeester van Zeist, mr. A. P. Korthals Altes verklaard waar de naam van het oude hervormde rusthuis „Simarova” vandaan komt. Het oostelijk gedeelte van Zeist, voorbij de tegenwoordige Prinses Betarixlaan heette vroeger in de volksmond: „Siberië” en het rusthuis werd juist op de grens van Zeist en Siberië gebouwd. Bekijkt men de russische kaart, dan vindt men bij de siberische grens het laatste stationnetje op russische bodem: Simarova.

Mr. Korthals Altes zei, dat velen het betreuen dat deze naam niet zal overgaan op het nieuwe rusthuis. Dit zal „De Amandelhof” gaan heten.